

Julian Braithwaite: “Nemojte propustiti voz za Evropu.”

“Nemojte propustiti voz za Evropu.”

To je bio moj odgovor kada me je neko nedavno pitao kakav savjet bi dao prilikom odlaska iz Bosne i Hercegovine.

Uprkos očiglednim poslijeratnim problemima koje ova zemlja ima, ja vjerujem da Bosna i Hercegovina ima sve šanse da postane održiva i moderna evropska država. Ali samo ako se pridruži NATO-u i Evropskoj uniji.

Proces pridruživanja ovim dvjema institucijama će neizmjereno ojačati bezbjednost, ekonomiju i demokratiju u ovoj zemlji, i završiće transformaciju u funkcionalnu i potpuno suverenu državu. Ali, pored toga, članstvo u proširenoj EU i NATO-u nudi najbolju šansu za rješavanje egzistencijalnih pitanja koja još uvijek opterećuju BiH: hoće li je srpska i hrvatska zajednica ikada istinski prihvatiti kao svoju državu?

Najbolja garancija za to, i prema tome, za dugoročnu održivost BiH, leži u članstvu u široj političkoj zajednici koja uključuje Hrvatsku i Srbiju. Proširena UE i NATO su upravo takve zajednice. Dakle, zajednice u kojima granice više neće predstavljati barijere. U kojoj prijetnja novog sukoba više neće biti mogućnost. U kojoj će Hrvati iz Širokog Brijega i Zagreba biti dio jedinstvene kulture, i koje EU priznaje i podržava. I u kojoj će Srbi iz Banjaluke i Beograda dijeliti isto državljanstvo – zajedničko državljanstvo Evrope. Pritisak da se definišu i zaštite različiti identiteti unutar BiH će se smanjiti; podrška efikasnim zajedničkim državnim institucijama će porasti; a priča o mijenjanju granica postat će irelevantna.

U posljednje dvije godine, Bosna i Hercegovina je faktički počela proces pridruživanja Evropskoj uniji i NATO-u. EU je u Studiji izvodljivosti navela korake koje BiH treba da ostvari u cilju pripreme za ozbiljne pregovore sa EU. NATO se isto tako jasno izjasnio u pogledu reformi u oblasti odbrane i ostalih uslova koji treba da se ispune da bi se stupilo u članstvo u Partnerstvu za mir, što predstavlja svojevrsno predsoblje za puno članstvo u NATO-u. Bosna i Hercegovina je konačno ozbiljno angažovana u procesu evropske integracije.

Međutim, da li će i kada BiH konačno pristupiti EU i NATO-u zavisi od same nje. Ova budućnost nije osigurana. EU i NATO neće sniziti svoje standarde za račun BiH. Članstvo i u jednoj i drugoj organizaciji mora se zaraditi, kao što su pokazale zemlje koje su se priključile Evropskoj uniji u maju, i kao što pokazuje Hrvatska, koja upravo treba da otpočne zvanične pregovore o članstvu.

Biću direktan. BiH će se morati reformirati mnogo brže, i mnogo efikasnije, ukoliko želi da ima ikakvu šansu za pristup u EU i vjerovatno u NATO. Tempo zakonodavne reforme se značajno ubrzao od trenutka objavljivanja Studije izvodljivosti. Međutim, on još nije dovoljno brz. I što je ozbiljnije, postoji vrlo malo praktične provedbe zakona. A posebno, nepostojanje pune saradnje sa Međunarodnim tribunalom u Hagu i dalje predstavlja veliku prepreku za integraciju BiH u EU, a prije toga, u NATO-ov Program partnerstva za mir.

Mnogi zagovaraju tezu da su stvarne prepreke za članstvo u EU i NATO-u Dayton i nacionalisti. Teza je da Dayton onemogućava efikasno donošenje odluka, posebno kada se radi o teškim i nepopularnim reformama. Isto tako, na osnovu ovakve analize, nacionalisti su previše bliski separatističkim ciljevima i organizovanom kriminalu da bi prihvatili reforme koje bi ojačale državu i građanske institucije, a posebno vladavinu zakona.

Ovo je snažan argument, i snažno ga zastupa uticajna manjina u

bh. politici. Ali njihov zaključak, tj. da je Dayton potrebno preraditi i isključiti nacionaliste iz vlasti uz aktivno učešće međunarodne zajednice, dovelo je BiH u ćorsokak.

Ustav BiH je zaista kompleksan i potrebna mu je reforma. Ali on je ovako komplikovan upravo zato što je i BiH komplikovana. Jednostavniji Ustav se ne bi mogao dogovoriti u Daytonu, odnosno provesti kasnije. Malo je vjerovatno da će se Srbi, koji čine skoro 40% stanovništva u BiH, složiti da se Dayton odbaci tek tako. Isto tako je iluzorno misliti da će međunarodna zajednica nametnuti promjene Ustava, odnosno da je takav kurs uopšte i poželjan. U najboljem slučaju, ustav za koji ne postoji saglasnost naroda neće funkcionisati. U najgorem slučaju, mogao bi voditi ka novim tenzijama, dok je ono što nam je potrebno za budućnost u stvari novo povjerenje.

Ovo ne znači da Dayton ne treba reformisati ili da međunarodna zajednica ne može pomoći. Ali ako želimo da ustavna reforma prođe uspješno, ona mora biti provedena dio po dio koristeći odredbe iz samoga Ustava i mehanizam konsenzusa. Ovaj proces je praktično otpočeo sa reformama u oblasti odbrane koje su pokrenute prošle godine.

Istina je da nacionalne stranke nisu još našle treći put između separatizma i dominacije. Utemeljene na grupnim pravima i nacionalnim interesima, a ne na evropskim idealima individualnih prava i zajedničkih interesa, teško da one mogu pružiti podršku razvoju građanske države u kojoj su svi jednaki pred zakonom. Transformisane prljavim ratom iz 1992-95. godine, političke strukture u BiH su još uvijek povezane sa ljudima koji su u vezi sa organizovanim kriminalom, a u nekim slučajevima i sa licima optuženim za ratni zločin; ljudima čija je i sama budućnost ugrožena uspostavom moderne policije i sudstva.

Isinito je i to da su slobodni i demokratski fer izbori u nekoliko navrata potvrđivali da su nacionalne stranke te koje

dobijaju najviše glasova. Najveće od njih zajedno dobijaju preko 50% glasova. Neki možda na to gledaju kao na neugodnu činjenicu. Ali to jeste činjenica, i to se zove demokratija. Ne možemo u BiH uvesti demokratsku vlast tako što ćemo na samom početku ignorisati demokratski rezultat izbora, bez obzira kako neprijatan on bio.

Stoga je malo vjerovatno da će međunarodna zajednica uslišiti poziv za nametanje promjena Daytonu ili da će se upustiti u izborni inženjering u cilju stvaranja alternativa koje joj se više dopadaju.

Dakle, BiH je u očiglednom ćorsokaku. Građanski orjentisane stranke suočene su sa dilemom: one žele integraciju u Evropu, ali ako bi ona uspjela, onda bi to bilo protivno njihovom osnovnom argumentu da je sa ovim Ustavom i sa ovim strankama na vlasti reforma nemoguća. Što se njih tiče, nacionalisti se dijele na one koji prihvataju potrebu za reformom i one čije kriminalne i separatističke interese takve reforme ugrožavaju.

Ipak, ako bi BiH čekala promjenu Daytonu i uklanjanje nacionalista sa vlasti prije pokretanja ozbiljnih evropskih reformi, historijska prilika za dugoročni mir i prosperitet mogla bi biti izgubljena.

Uprkos svemu, Bosna i Hercegovina je prešla dugačak put u posljednje dvije godine; dalje nego što su mnogi čak i dobronamjerni posmatrači smatrali da je moguće. Dakle, uprkos problemima koji još postoje, uprkos preprekama kojima je zastrt put ispred ove zemlje, ja odlazim iz Sarajeva uvjeren u budućnost ove zemlje, uvjeren da je ona sada čvrsto stupila na put ka Evropi, uvjeren da se neće okrenuti nazad.